

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម នៃ អង្គការសមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

CAMBODIAN HUMAN RIGHTS ACTION COMMITTEE

ADHOC - CARAM Cambodia - CCPCR - CDP - CHHRA - CKIMHRDA - CSD- CWCC - GENEROUS – HROTP
IDA- KID – KIND- KKKHRO - KKKHRDA - KSA - KYA - LAC - OUTREACH - PDP- PJJ - TASK FORCE - VIGILANCE
#9Eo, St. 330, Sangkat Boeung Kengkang III, Khan Chamkarnorn, Phnom Penh, Tel/Fax: 023 351 415, E-mail: chrac@forum.org.kh

សារណាបស់មិត្តតុលាការ

ទាក់ទិននឹងការប្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់លោក កាំង ឈ្មោះ ហៅ ឌុច

ជំនាស់ទៅនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

ជាក់ចេញដោយ: គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម នៃ អង្គការសមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧

សំរាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទាក់ទងតំណាងគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម:

- លោក ធន សារាយ ប្រធានសំរាប់សំណុំរឿងគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម និងជាប្រធានសមាគមអាដហុក (លេខ: ០១៦ ៨៨០ ៥០៩)
- លោក សុក សំរឿន នាយកប្រតិបត្តិក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិមនុស្ស (លេខ: ០១២ ៩០១ ១៩៩)
- កញ្ញា សេង ហឺ នាយិកាមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម (០១២ ២២២ ៥២២)
- លោកស្រី ណែ ឌីណា នាយិកាប្រតិបត្តិវិទ្យាស្ថានដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ (លេខ: ០១១ ៩២៤ ២៨៦)
- លោកស្រី ពឹង យុកហៀប នាយិកាប្រតិបត្តិជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជា (លេខ: ០១២ ៨២៣ ៧៤៥)

មុខដុំនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

THE PRE TRIAL CHAMBER OF THE ECCC

លេខ No.:.....001.....

ថ្ងៃទី.....08-10-2007.....

Date:.....

ម៉ោង.....11:50 AM.....

Time

ផលប្រយោជន៍របស់មិត្តតុលាការ

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម នៃ អង្គការ-សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (CHRAC) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ។ បច្ចុប្បន្ន គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម គឺជាសម្ព័ន្ធ នៃ សមាគម អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ដែលមានសមាជិក ចំនួន ២៣ បង្កើតឡើង ដើម្បីជួយដោះស្រាយស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិ កម្ម មានគំរោងទាក់ទិននឹងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ដែលបាននឹងកំពុងធ្វើការលើវិស័យផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន តស៊ូមតិ និងសង្កេត ឃ្លាំមើលដំណើរការនានាទាក់ទិននឹងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (ECCC) ។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម សូមបញ្ជូននូវសារណាមួយទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងឋានៈជា មិត្តតុលាការ ដោយយោងទៅលើទំនាក់ទំនងរបស់ខ្លួន ជួយជាមួយអង្គជំនុំជម្រះនេះក្នុងមក ការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយប្រជាជនកម្ពុជា និងប្រវត្តិនៃបញ្ហាសំខាន់ៗទាក់ទិននឹង អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ ។

សេចក្តីថ្លែងអំពីអន្តរាគមន៍

លោក **កាំង ហ្គេតអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់ទៅនឹងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់សហ ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៃ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដែលបានចេញកាលពីថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ។ **ឌុច** បានប្តឹងឧទ្ធរណ៍ដោយយោងទៅលើគំនិតដែលថា ការឃុំខ្លួនគាត់ដោយតុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៩ ដល់ឆ្នាំ២០០៧ និងការចាប់បញ្ជូនដោយផ្ទេរការឃុំខ្លួននេះទៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺជាការបញ្ជាក់នូវការរំលោភទាំង ច្បាប់កម្ពុជា និងស្តង់ដារអន្តរជាតិ ដែលទាក់ទិននឹងសិទ្ធិទទួលនូវការជំនុំជម្រះក្នុងពេលវេលាសមស្របមួយ ។

ខ្លឹមសារសង្ខេប

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម យល់ឃើញថា ការបន្តឃុំខ្លួន **ឌុច** ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺជាការចាំបាច់ ហើយ ថាហេតុផលដែលបានលើកឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត គឺជាការត្រឹមត្រូវក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ ទាក់ទិននឹងគោល- ការណ៍ *male captus bene detentus* និងវិធាន ៦៣ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

សារណានេះពិនិត្យមើលអំពីសំណួរដូចគ្នាដែលបានពិភាក្សានៅក្នុងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ថា តើ ការឃុំខ្លួន **ឌុច** កាលពីនៅតុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ ប៉ះពាល់ដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែរឬទេ ។ គោលការណ៍ *male captus bene detentus* ការរំលោភបំពាននីតិវិធី (abuse of process) និងសមាមាត្រកម្ម (proportionality) នឹង ត្រូវយកមកពិចារណា ព្រមទាំង ការអនុវត្តវិធាន៦៣នៃវិធានផ្ទៃក្នុងក៏នឹងត្រូវពិនិត្យផងដែរ ។ អំណះអំណាងបន្ថែមផ្សេង ទៀត (additional arguments) នឹងត្រូវផ្តល់ទៅលើអំណះអំណាង ដែលបានលើកឡើងដោយ **ឌុច** នៅក្នុងការប្តឹង ឧទ្ធរណ៍របស់គាត់ ព្រមទាំងទៅលើលទ្ធភាពនៃការសំរេចដាក់ពន្ធនាគារ ដែល **ឌុច** ប្រសិនបើ **ឌុច** ត្រូវកាត់ឱ្យជាប់ទោសដោយ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

ការឃុំឃាំងអស់រយៈពេលដ៏យូរនៅពន្ធនាគារ នៃតុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ អាចត្រូវមើលឃើញជាការខុសច្បាប់ និងគួរតែត្រូវផ្តោតទោសដោយសារវាផ្ទុយទៅនឹងស្តង់ដារអន្តរជាតិ ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម យល់ឃើញថា ការឃុំខ្លួន **ឌុច** នៅតុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញមិនប៉ះពាល់ដល់ស្ថានភាពនៃការឃុំខ្លួនគាត់ដោយអង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញ ហើយក៏មិនផ្តល់ហេតុផលគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ការស្នើសុំដោះលែងគាត់ឱ្យនៅក្រៅឃុំនោះដែរ ។

ដូចបានបង្ហាញនៅក្នុងសារណាវនេះ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម គិតឃើញថា ការបន្តឃុំខ្លួន ឌុច ដោយអង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញ គឺមិនរំលោភបំពានទៅលើស្តង់ដារអន្តរជាតិនោះទេ។ ជានេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានធ្វើស្របទៅនឹង គោលការណ៍អន្តរជាតិ និងអាចពឹងផ្អែកទៅលើយុត្តិសាស្ត្រដែលមានពីមុនៗ និងគោលការណ៍សមាមាត្រកម្ម ដើម្បីបញ្ជាក់អំពី ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះថាពិតជាត្រឹមត្រូវ។

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម ជឿជាក់យ៉ាងមុតមាំថា ការបន្តឃុំខ្លួន ឌុច ជាការចាំបាច់ ដើម្បីលើកស្ទួយសុច្ឆន្ទៈវិស័យ របស់តុលាការវិសាមញ្ញនេះ នៅក្នុងក្រសែភ្នែករបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងមូល។

អំណះអំណាច (Arguments)

វាប្រាកដណាស់ថា សិទ្ធិមនុស្សរបស់មនុស្សទាំងអស់ ត្រូវតែគោរពគ្រប់ពេលវេលា និងទីកន្លែងទាំងអស់។ ការពិត ដែលថា បុគ្គលម្នាក់ត្រូវបានគេចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តអំពើឃាត ដែលធ្វើឱ្យខូចទៅនឹងការដឹងពីរបស់មនុស្សទូទៅមិន ប៉ះពាល់ដល់ការពិតដែលថា ការសន្មតជាមុនថា គ្មានទោស ត្រូវតែមានលើសលុប ហើយសិទ្ធិមនុស្សរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែ រក្សាឱ្យបាននោះទេ។ ឌុច បានលើកឡើងថា ការបន្តឃុំខ្លួនគាត់ និងការខ្វះខាតនៃជំនុំជម្រះគាត់នៅក្នុងពេលវេលាសមស្របមួយ គឺជាការរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស។ ដោយសារហេតុនេះហើយ ទើបគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មពិនិត្យមើលករណីនេះយ៉ាងប្រុង ប្រយ័ត្នមុនពេលសន្និដ្ឋានថា ដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះ ត្រូវរក្សាតែនៅដដែល។

គោលការណ៍ *male captus bene detentus*, ការរំលោភបំពាននីតិវិធី (abuse of process)

ទី១ សមាមាត្រកម្ម (proportionality)

ដូចបានបញ្ជាក់នៅក្នុងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន គោលការណ៍ *male captus bene detentus* គឺមានភាពទាក់ ទងគ្នាជាសំខាន់ទៅលើករណីនេះណាស់។ គោលការណ៍ ដែលបកស្រាយតាមន័យសាមញ្ញថា “ចាប់ខ្លួនដោយលំបាក តែឃុំខ្លួន បានល្អ” បញ្ជាក់ថាតុលាការអាចនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់តុលាការ។ គោលការណ៍នេះត្រូវកំរិតនៅក្នុងការអនុវត្តដោយ ទ្រឹស្តី “ការរំលោភបំពាននីតិវិធី” ដែលមានន័យថា តុលាការអាចមិនបន្តដំណើរការប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ បើសិទ្ធិរបស់ ជនជាប់ចោទត្រូវបានរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីរក្សាសុច្ឆន្ទៈវិស័យរបស់តុលាការ។ ទ្រឹស្តីនៃការរំលោភ បំពាននីតិវិធីនេះ ត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ និងអនុវត្តយ៉ាងទូលំទូលាយ ប៉ុន្តែត្រូវកំរិតនៅក្នុងការអនុវត្តដោយតម្រូវការ នៃ សមាមាត្រកម្ម។ នៅទីណាដែលមានការរំលោភបំពាននីតិវិធីកើតឡើង តុលាការត្រូវពិចារណាទំនាក់ទំនងជាសមាមាត្ររវាង ឧក្រិដ្ឋកម្មត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយជនជាប់ចោទ និងផលប៉ះពាល់នៃសំណងប៉ះប៉ូវដែលត្រូវទាមទារ ដោយជនជាប់ចោទ។

វាប្រាកដតាមរយៈករណីច្បាប់នៃបណ្តាប្រទេសជាច្រើន និងយុត្តិសាស្ត្រពីមុនៗដែលបង្កើតដោយសាលាក្តីអន្តរជាតិ ថា ដើម្បីឱ្យមានការរំលោភបំពាននីតិវិធីធ្វើឡើងជាបញ្ហាប្រឈមទៅនឹងគោលការណ៍ *male captus bene detentus* នោះការរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែចាត់ទុកថា *ធ្ងន់ធ្ងរ និងអាក្រក់ខ្លាំងបំផុត*^៩។ ករណីរបស់ *Nikolic* នៅ

^៩ សេចក្តីសង្ខេបអំពីករណីច្បាប់ជាតិ និងយុត្តិសាស្ត្រអន្តរជាតិពីមុនៗ អាចរកបាននៅក្នុងដីកាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។ សេចក្តីសង្ខេបអំពីបន្ថែមអាចរកបាននៅក្នុង ករណី *Nikolic* នៃតុលាការដំបូង II របស់សាលាក្តីអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) . ៩ តុលា ២០០២ IT-៩៤-២-PT

ក្នុងសាលាក្តីអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY) ត្រូវបានដកស្រង់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត និងចាត់ទុកជា សេចក្តីថ្លែងការណ៍ដ៏ខ្លាំងបំផុតមួយរបស់ច្បាប់ទៅលើបញ្ហានេះ គឺថា “ដើម្បីឱ្យតុលាការប្រើទ្រឹស្តីនេះកាន់តែរហ័ស វាត្រូវ ការឱ្យច្បាស់ថា សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវបានរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុត។”^២ នៅក្នុងឧទាហរណ៍នេះ គេត្រូវពិចារណា ថាតើ ការបន្តឃុំខ្លួន **ឌុច** គឺជាការរំលោភសិទ្ធិរបស់គាត់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុតណា ដើម្បីឱ្យការរំលោភបំពាននេះអាចត្រូវគេ ពិចារណាថ្មីងថ្មីងធ្ងន់ជាងបទឧក្រិដ្ឋដែលគាត់ត្រូវគេចោទប្រកាន់ និងការតម្រូវឱ្យដោះលែងគាត់។

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មយល់ឃើញថា បទឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវចោទប្រកាន់ប្រព្រឹត្តឡើងដោយ **ឌុច** បញ្ជាក់ថា ភាពអយុត្តិធម៌ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរសំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា និងមិនអាចបំភ្លេចបានឡើយ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ មានទំហំធំ ដោយសារវាមានធម្មជាតិធ្ងន់ធ្ងររបស់វា ដែលបទល្មើសនេះមិនគ្រាន់តែប្រឆាំងទៅនឹងជនដែលរងគ្រោះប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំង ប្រឆាំងទៅនឹងមនុស្សជាតិទាំងមូលផងដែរ។ ការស្នើសុំឱ្យមានការជួសជុលសំណងនៅក្នុងករណីនេះ- ការដោះលែង **ឌុច** ឱ្យ នៅក្រៅឃុំ-នឹងក្លាយទៅរឿងឧក្រិដ្ឋជាខ្លាំងចំពោះបទឧក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់ថាបានប្រព្រឹត្តឡើងហើយមិនត្រូវតាមការតម្រូវ ការ នៃសមាមាត្រកម្មជាមួយនឹងលក្ខខណ្ឌឱ្យនៅក្រៅឃុំភ្ជាប់ជាមួយ។ វាពិតណាស់ថា **ឌុច** ត្រូវបានគេឃុំឃាំងចំពោះអ្វី ដែល អាចត្រូវបានគេចាត់ទុកថា មានពេលវេលាមិនសមស្រប ប៉ុន្តែ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មជឿជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នឹងកែតម្រូវរឿងហេតុនេះ ដោយការជំនុំជម្រះប្រកបដោយយុត្តិធម៌ និងឆាប់រហ័ស ចាប់ពីពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះត្រូវបាន គេផ្តល់យុត្តាធិការឱ្យធ្វើកិច្ចការនេះ។ គេមិនឃើញមានការបញ្ជាក់នៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់ **ឌុច** ដែលថា គាត់ត្រូវបានរងនូវ ការប្រព្រឹត្តធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងរយៈពេលនៃការឃុំឃាំង ដើម្បីបង្កឱ្យកើតមានឡើងនូវស្ថានភាពរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់គាត់ធ្ងន់ធ្ងរ នៅពេលប្រៀបធៀបទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលគាត់ត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះទេ។

ដូចនេះ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម យល់ស្របជាមួយនឹងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលថា ទ្រឹស្តី នៃ “ការរំលោភបំពាននីតិវិធី” មិនអនុវត្តន៍បាននៅក្នុងករណីបច្ចុប្បន្ននេះ ពីព្រោះការរំលោភបំពានដែល **ឌុច** រងគ្រោះ ក្នុងកំឡុងពេលឃុំឃាំងដ៏យូរមិនអាចចាត់ទុកថាជា មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ដើម្បីឱ្យអាចថ្លឹងថ្លែងធ្ងន់ជាងបទឧក្រិដ្ឋដែលគាត់ត្រូវ បានចោទប្រកាន់នោះឡើយ។

យុត្តាធិការ

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម យល់ឃើញថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនអាចត្រូវគេមើលឃើញថាមានទំនាក់ទំនង ជាមួយនឹងតុលាការយោធា ដែលបានឃុំខ្លួន **ឌុច** តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៥នោះទេ។ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមានសមត្ថកិច្ចផ្លូវច្បាប់ ទៅលើយុត្តាធិការរបស់តុលាការយោធា ហើយក៏មិនមានលទ្ធភាពជះឥទ្ធិពលទៅលើការឃុំឃាំងខ្លួនពេលមុនរបស់ **ឌុច** ដែរ។ នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ចាប់ប្រតិបត្តិការនៅខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ អង្គជំនុំជម្រះនេះ បានធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងឆាប់ រហ័ស និងគិតគូរយ៉ាងពេញលេញទៅលើនីតិវិធីច្បាប់ និងគោរពទៅតាមច្បាប់ចំពោះការឃុំខ្លួន និងចោទប្រកាន់ទៅលើ **ឌុច**។ ផ្ទុយទៅនឹងការលើកឡើងរបស់ជនត្រូវចោទ គេអាចនិយាយបានថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញស្របទៅតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ដោយបានចេញដីកាចាប់ខ្លួនយ៉ាងឆាប់រហ័សតាមដែលអាចធ្វើទៅបានដោយឃុំខ្លួន **ឌុច** នៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងដែលមានលក្ខណៈ

^២ ករណី *Nikolic* នៃតុលាការដំបូង II របស់សាលាក្តីអន្តរជាតិសំរាប់អតីតយូហ្គោស្លាវី (ICTY), ៩ តុលា ២០០២ IT-៩៤-២-PT។ សេចក្តីសម្រេចអំពី ពួកគេ របស់ផ្នែកការពារក្តីប្រឆាំងទល់នឹងការប្រើប្រាស់យុត្តាធិការដោយសាលាក្តី។

ល្អលើសពីមន្ទីរឃុំឃាំងនៅឯតុលាការយោធា ដោយមិនមានការពន្យារពេលជំនុំជម្រះ ហើយដោយផ្តល់ដល់ **ឌុច** នូវសិទ្ធិមានមេធាវីការពារយ៉ាងពេញលេញ។ តាមរយៈនេះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានបង្ហាញនូវការគោរពនូវស្តង់ដារអន្តរជាតិ និងធ្វើសកម្មភាព ដើម្បីលើកស្ទួយស្តង់ដារអន្តរជាតិទាំងនេះយ៉ាងឆាប់រហ័សតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដោយសារនេះជាសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះដែលត្រូវធ្វើកិច្ចការដូចនេះ ។

ការពិចារណានៅលើវិធាន ៦៣ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុង

ដូចដែលបានបញ្ជាក់ដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត លក្ខខណ្ឌដែលបានចែងនៅក្នុងវិធាន ៦៣ នៃ វិធានផ្ទៃក្នុងត្រឹមត្រូវទៅតាមដីកាឃុំខ្លួន **ឌុច** ។ ជាដំបូង វាចាំបាច់ដែលថា តុលាការមានហេតុផលគ្រប់គ្រាន់ ដែលជឿជាក់បុគ្គលនេះ ថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលគេបានចោទប្រកាន់។ នៅក្នុងករណីនេះ វាក៏បានលេចឡើងថា សហព្រះរាជអាជ្ញាបានប្រមូលភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់សំរាប់គាំទ្រការចោទប្រកាន់។ ជាការកត់សំគាល់ផងដែរថា **ឌុច** បានសារភាពថា ខ្លួន ធ្លាប់អ្នកដឹកនាំមន្ទីរឃុំឃាំង (S-២១) ហើយថា គាត់បានត្រៀមខ្លួនជាស្រេចសំរាប់បំភ្លឺបទឧក្រិដ្ឋដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយពួកខ្មែរក្រហម ។

ក្នុងចំណោមមូលហេតុផ្សេងៗជាច្រើនសំរាប់ឃុំខ្លួន **ឌុច** សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបង្ហាញពីសេចក្តីត្រូវការធានានូវវត្តមានរបស់ **ឌុច** នៅក្នុងពេលសវនាការ សន្តិសុខរបស់គាត់ និងរក្សាសន្តិសុខសាធារណៈ។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មយល់ស្របខ្លាំងទៅលើការវាយតម្លៃបែបនេះ។ ជាដំបូង ប្រសិនបើ **ឌុច** ត្រូវបានគេដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំ នោះតុលាការអាចមិនអាចធានាឱ្យមានវត្តមាននៅសវនាការ។ ការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិអាចត្រូវជាប់ទោសរហូតដល់មួយជីវិត ជាទោសដែលអាចជំរុញឱ្យ**ឌុច** អាចរត់គេចចេញពីប្រទេសកម្ពុជា។ ភាពចាំបាច់ដើម្បីធានាវត្តមានរបស់ **ឌុច** នៅក្នុងពេលសវនាការ គឺជាការព្រួយបារម្ភខ្លាំងបំផុត^៣ ។ ដោយសារតែគ្មានបទប្បញ្ញត្តិអំពីការកាត់ទោសដោយកំបាំងមុខនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដូចនេះស្ថានភាពបែបនេះត្រូវតែចៀសវាងឱ្យបាន។ ទីពីរ គឺការកើនឡើងនូវការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈទាក់ទិននឹងការឃុំខ្លួន និងការជំនុំជម្រះមានសក្តានុពលដែលដាក់គាត់នៅក្នុងទីតាំងមួយ ដែលងាយរងគ្រោះ។ តុលាការមិនមានមធ្យោបាយអ្វីដែលអាចធានាអំពីសុវត្ថិភាពរបស់ **ឌុច** ទេ ប្រសិនបើគាត់ត្រូវបានគេដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំនោះ។ ទីបី វាទំនងថា **ឌុច** ត្រូវបានគេដោះលែង នោះសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈអាចត្រូវសំរបសំរួល។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មយល់ច្បាស់ថា ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាមិនជឿជាក់ទៅលើតុលាការក្នុងស្រុក និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ហើយថា ការដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំនៃជនត្រូវចោទដ៏សំខាន់ អាចធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់ភាពជឿជាក់ទៅលើសមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការក្នុងការផ្តល់យុត្តិធម៌។ ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាបានរងគ្រោះអស់រយៈពេលដ៏យូរ ហើយអាចប៉ះពាល់ដល់អារម្មណ៍របស់គេ ប្រសិន **ឌុច** ត្រូវបានគេជ្រើសរើសដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំនោះ ទោះបីជានៅក្នុងលក្ខខណ្ឌឃ្លាតចំណាមួយក៏ដោយ។ ការទាមទារឱ្យមានយុត្តិធម៌ត្រូវតែបន្តមាន ដើម្បីធានាថាការចងចាំរបស់ជនរងគ្រោះដោយរបបខ្មែរក្រហមត្រូវបានគោរព។

^៣ វិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ “ការស្ទង់មតិអំពីរបបខ្មែរក្រហម និងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម” ២០០៤.
រេបសាយ: <http://www.bigpond.com.kh/users/kid/KRT-Tribunal.htm> ចំនួនកិច្ចសំភាសន៍ទាំងអស់មាន ៥៣៦ ធ្វើឡើងនៅទីក្រុងភ្នំពេញ និងខេត្ត/ក្រុងចំនួន ១០ ទៀត ពីថ្ងៃទី ១៦ ដល់ ថ្ងៃទី២៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៤។ ៩៦ ភាគរយ នៃអ្នកឆ្លើយចង់បានតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម។

ការឆ្លើយតបទៅលើអំណះអំណាងផ្សេងៗទៀតដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍

បញ្ហាពីរសំខាន់ ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងអំណះអំណាងរបស់ជនត្រូវចោទ ទាក់ទិននឹងការពិភាក្សាអំពីការចាប់ខ្លួន លើកនេះ។ ជាដំបូង **ឌុច** បានអធិប្បាយថា គាត់មិនមែនជា**មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់** ហើយថា “មានបុគ្គលជាងពីរពាន់នាក់” ដែលកាន់តំណែងជាប្រធានមជ្ឈមណ្ឌលសន្តិសុខ ដូចនេះគេមិនត្រូវចាត់ទុកគាត់អាចថាជា ជនជាប់ចោទនោះទេ។ យ៉ាងណាក៏ដោយ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មយល់ស្របជាមួយនឹងការវាយតម្លៃថា**ឌុច** មិនមែនជា**មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់** ប៉ុន្តែគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មជឿជាក់ថា គាត់អាចសន្មត់តាមរយៈសកម្មភាពរបស់គាត់នៅក្នុងថ្នាក់ជា **“អ្នកទទួលខុសត្រូវជាន់ខ្ពស់”** ដែលជាប្រភេទជនជាប់ចោទមួយទៀតដែលបានកំណត់នៅក្រោមវិធានផ្ទៃក្នុង^៤ ។ មន្ទីរឃុំឃាំង S-២១ ជាតុកដែលធ្លាប់ស្ថិតក្រោមការដឹកនាំរបស់ **ឌុច** ធ្លាប់ជាទីដែលបានប្រព្រឹត្តការរំលោភបំពានដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ ប្រឆាំងទៅនឹងជនស៊ីវិល និងក៏ជាឧទាហរណ៍ដំបូងរបស់របបខ្មែរក្រហមដ៏អាក្រក់។ មន្ទីរឃុំឃាំងនេះ ក៏ត្រូវបានចាត់ទុកមណ្ឌលសន្តិសុខដែលកំរិតធ្ងន់ធ្ងរ បំផុត និងជាកសុតាងដែលបញ្ជាក់ថាមានប្រជាពលរដ្ឋប្រមាណ ១៤.០០០ នាក់ ត្រូវសួរចម្លើយ ធ្វើទារុណកម្ម និងសំលាប់^៥ ។

បញ្ហាទីពីរដែលត្រូវដោះស្រាយដែរ គឺអំណះអំណាងរបស់ **ឌុច** ដែលថា គាត់មិនត្រូវឃុំខ្លួនខណៈពេលដែលជនសង្ស័យដទៃទៀតរស់នៅដោយសេរីនោះទេ។ ជំហររបបនេះត្រូវបានបដិសេធចោល នៅខណៈពេលដែលមានការចាប់ខ្លួន និងចោទប្រកាន់ថ្មីៗ ទៅលើ **នួន ជា** ដែលគេស្គាល់ថាជាបងធំទី២ ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ ដោយមិនគិតពីចាប់ខ្លួននេះ អំណះអំណាងរបស់ **ឌុច** មានទំងន់តិចតួច ពីព្រោះករណីនៃជនសង្ស័យផ្សេងទៀតមិនមែនទទួលខុសត្រូវជំនួសគាត់ឡើយ ហើយដោយនៅចន្លោះពេលនេះ សូមទុកឱ្យតុលាការមានពេលវេលាក្នុងការរៀបចំទៅលើករណីនីមួយៗទៅតាមពេលវេលារបស់ករណីនីមួយៗនោះ។

អនុសាសន៍

ថ្វីត្បិតតែគណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម មិនគាំទ្រការសុំដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំដល់ **ឌុច** គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម គាំទ្រសិទ្ធិទទួលបានការកាត់ក្តីក្នុងរយៈពេលលឿនសមរម្យនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម ក៏សូមជំរុញឱ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញពិចារណានូវចំណុចដូចខាងក្រោម៖

នៅពេលសវនាការ

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម សូមតុលាការកុំគិតពិចារណាទៅលើការឃុំខ្លួនខុសច្បាប់កាលពីនៅតុលាការយោធាក្រុងភ្នំពេញ នៅពេលដែលកំណត់អំពីសាលក្រមលើករណី **ឌុច**។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មជឿជាក់ថា ប្រសិនបើធ្វើដូចនេះ អាចប៉ះពាល់ឯករាជ្យភាពនៅក្នុងពេលកាត់ក្តីដោយការវិនិច្ឆ័យទុកជាមុនទៅលើរឿងក្តីនេះ។ ប្រសិនបើ **ឌុច** មិនត្រូវបានតុលាការរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាពនៅពេលសវនាការ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម សុំជំរុញអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញឱ្យប្រើប្រាស់ការឃុំខ្លួនលើសនីតិវិធីនៅតុលាការយោធា ដើម្បីប្រាប់ដល់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចេញសំណងជំរើចិត្តដល់គាត់។

^៤ បញ្ជាក់នៅវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ
^៥ ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ (១៩៧៥-១៩៧៩) . មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា, ២០០៧

ការដាក់ទោស

ប្រសិនបើ ឌុច ត្រូវបានតុលាការរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាពនៅពេលមានសវនាការ ការឃុំខ្លួនពីមុនរបស់គាត់ដោយ តុលាការយោធាក្នុងភ្នំពេញអាចត្រូវបានតុលាការយកមកធ្វើជាស្ថានសំរាលទោសសំរាប់គាត់។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្ម សូម លើកទឹកចិត្តដល់តុលាការកុំឱ្យគិតពិចារណាអំពីការឃុំខ្លួនពីមុននៅក្នុងការកំណត់នូវទោសសមស្របមួយ ប៉ុន្តែកិរិតទោស ដែល បានកំណត់នោះ ត្រូវតែយកមកពិចារណាផងដែរសំរាប់ការអនុវត្តទោសដាក់ស្តែងទៅលើ ឌុច ។

សន្និដ្ឋាន

វាសំខាន់ណាស់ដែលថា សកម្មភាពរបស់តុលាការយោធាក្នុងភ្នំពេញ និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មិនត្រូវលាយឡំគ្នា ឬភ័ន្តច្រឡំ។ គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មជឿជាក់ថា វាជាការសំខាន់ក្នុងការថ្កោលទោសចំពោះសកម្មភាព របស់តុលាការយោធា និងពេលវេលាឃុំខ្លួន ឌុច ដ៏យូរនៅក្រោមអំណាចរបស់តុលាការនេះ។ ទោះយ៉ាងណា យើងមិនជឿជាក់ ថា ឌុច នឹងត្រូវតែអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្ន ដោយសារមកពីករណីឃុំខ្លួនពីពេលមុននោះ ឡើយ។

គណៈកម្មាធិការប្រព្រឹត្តិកម្មយល់ឃើញថា ការអនុវត្តច្បាប់របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតជាការត្រឹមត្រូវ ក្នុងការ សំរេចឃុំខ្លួន ឌុច។ យើងសូមជំរុញឱ្យចៅក្រមរាប់បើកសវនាការជំនុំជម្រះតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីបន្តធានាថាស្តង់ដារ អន្តរជាតិត្រូវបានលើកស្ទួយ។